

Instrukcja pierwszej pomocy przedmedycznej

Pierwsza pomoc przedmedyczna jest bardzo ważna. Podjęcie działań resuscytacyjnych daje poszkodowanemu na przeżycie jakiegokolwiek szansę. Udzielenie pierwszej pomocy w świetle obowiązującego prawa jest **obowiązkowe**.

Pierwsza pomoc przedmedyczna to ogół czynności skierowanych celem ratowania życia do poszkodowanego w stanie zagrożenia zdrowia do czasu przybycia wykwalifikowanych służb medycznych. Czynności te podejmowane są przez znajdujące się w miejscu zdarzenia osoby. Aby móc odpowiednio przeprowadzić pierwszą pomoc przedmedyczną, warto zawczasu zasięgnąć pomocy specjalistów, którzy zaznajomią nas z zasadami wykonywania podstawowych zabiegów resuscytacyjnych (z ang. basic life support, **BLS**).

Według obowiązujących w Polsce regulacji prawnych w przypadku bycia świadkiem sytuacji zagrażającej zdrowiu lub życiu drugiej osoby istnieje obowiązek niezwłocznego **podjęcia czynności ratunkowych**. Nieudzielenie pomocy bez narażenia na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu siebie czy innych osób wiąże się z **karą pozbawienia wolności do lat 3**.

Główna zasada pierwszej pomocy brzmi: „**nie szkodzić**”. Osoba pomagająca powinna zadbać o **bezpieczeństwo** zarówno swoje, jak i poszkodowanego oraz chronić osoby znajdujące się w pobliżu. W związku z tym początkowe czynności, jakie należy podjąć, to dokładna ocena sytuacji i wyeliminowanie zagrożeń. Bardzo ważną rolę odgrywa **zabezpieczenie miejsca** udzielania pierwszej pomocy i **stosowanie środków ochrony osobistej** typu maseczka do sztucznego oddychania czy jednorazowe rękawiczki.

Pierwsza pomoc – krok po kroku

1. Upewnij się, czy świadkowie zdarzenia są bezpieczni.
2. Oceń reakcję poszkodowanego – potrząśnij delikatnie za ramiona i zapytaj: „Co się stało? Czy wszystko w porządku?”,
3. W przypadku, gdy reaguje:
 - Oceń stan poszkodowanego i uzyskaj informacje co do jego dolegliwości,
 - Wezwij pomoc medyczną w razie potrzeby.

4. W przypadku, gdy nie reaguje:

- udroźnij drogi oddechowe – połóż jedną rękę na czole poszkodowanego lekko odchylając ją do tyłu, drugą ręką wysuń żuchwę,
- zaobserwuj prawidłowy oddech: wzrokiem → ruchy klatki piersiowej, dotykiem → ruch powietrza na swoim nadgarstku, słuchem → szmery oddechowe; **ocena ta powinna trwać około 10 s.**

5. W przypadku prawidłowego oddechu:

- ułóż poszkodowanego w **bezpiecznej pozycji**,
- czekając na pomoc, regularnie oceniaj oddech.

Chwilę po zatrzymaniu krążenia mogą się pojawić pojedyncze, głośnie westchnienia, których nie należy mylić z prawidłowym oddechem. **Poprawny oddech zaczyna się od 2 wdechów na 10 s.**

6. Jeśli chory nie oddycha, rozpocznij resuscytację krążeniowo-oddechową (RKO):

- zapewnij sobie pomoc,
- wezwij lub nakaż kogoś ze świadków wezwanie pomocy,
- nakaż innej osobie udać się po tzw. AED czyli przenośny defibrylator,
- uklęknij obok poszkodowanego,
- spleć dłonie i ułóż je na 1/3 wysokości mostka,
- wyprostowane ramiona powinny znajdować się prostopadle do klatki piersiowej poszkodowanego,
- klatka piersiowa powinna być uciskana do głębokości 6 cm, z częstością 100/min, należy wykonać serię 30 uciśnień,
- następnie wykonuje się 2 oddechy ratownicze z użyciem maseczki do sztucznego oddychania, jedną ręką zaciska się poszkodowanemu skrzydełka nosa, a drugą odwodzi brodę w dół; po wzięciu normalnego wdechu obejmuje się swoimi ustami usta poszkodowanego i przez 1 s wdmuchuje powietrze, potem wraca się do **uciskania klatki piersiowej w sekwencji 30:2.**

Resuscytacja krążeniowo-oddechowa powinna być prowadzona do momentu:

- przybycia specjalnych służb,
- powrotu prawidłowego oddechu,
- odzyskania przez poszkodowanego przytomności,
- utraty sił – organizm ulega wyczerpaniu.

Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach – wezwanie pogotowia ratunkowego

Nierzadko udzielanie pierwszej pomocy przedlekarskiej wiąże się z wezwaniem specjalistycznych służb. Dostępne są one pod numer **999 lub 112**. Podczas rozmowy należy podać niezbędne informacje, które odpowiadają na podstawowe pytania:

- CO? – rodzaj wypadku,
- GDZIE? – miejsce wypadku,
- ILE? – liczba poszkodowanych,
- JAK? – stan poszkodowanych,
- CO ROBISZ? – informacje o udzielonej dotychczas pomocy,

- KIM JESTEŚ? – dane personalne,
- INNE WIADOMOŚCI – poinformowanie o dodatkowym niebezpieczeństwie, np. pożar, przewrócona cysterna.

Osoba dzwoniąca po pomoc nigdy pierwsza nie odkłada słuchawki. To dyspozytor kończy rozmowę.

Tab. 1 Ogólne zasady udzielania pierwszej pomocy:

Omdlenia	1) ułożyć poszkodowanego na plecach z nogami uniesionymi wyżej niż tułów; 2) zastosować zimne okłady na czoło; 3) otworzyć okno, celem zapewnienia świeżego powietrza; 4) jeżeli utrata świadomości lub splątanie (utrudniony kontakt słowny z poszkodowanym) przedłuża się, należy wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112.
Zadławienia	a) zachęcać poszkodowanego do kaszlu – jeśli to nie spowoduje usunięcia ciała obcego, pochylić poszkodowanego do przodu i wykonać 5 energicznych uderzeń nadgarstkiem w okolicę między-łopatkową, stojąc za poszkodowanym, b) jeśli czynności, o których mowa w lit. a, nie spowodują usunięcia ciała obcego, należy stanąć za osobą poszkodowaną, objąć ją silnie oburącz tuż poniżej łuków żebrowych i wykonać 5-10 energicznych uciśnień w kierunku przepony. U osób otyłych lub kobiet ciężarnych stojąc za osobą ratowaną należy pochylić jej tułów mocno do przodu i uderzyć dłonią 5-10 razy w plecy w okolicę między-łopatkową.
Zranienia	1) natychmiast zatrzymać krwotok, poprzez uciśnięcie miejsca krwawienia za pomocą jałowego opatrunku; 2) oczyścić ranę z ciał obcych (tylko ciał widocznych, których usunięcie nie sprawia trudności); 3) zabezpieczyć ranę przed zakażeniem poprzez oczyszczenie okolicy rany środkiem dezynfekującym, można umyć ranę wodą z mydłem; 4) głębokich ran nie należy przemywać żadnymi płynami antyseptycznymi, nie wcierać a jedynie pokryć jałowym opatrunkiem i zabandażować; 5) w przypadku rany zanieczyszczonej, obficie przemyć środkiem antyseptycznym do odkażania ran, miejsce zranione złączyć zbliżając brzegi rany, przykryć wyjałowioną gazą, opatrunek zamocować bandażem, przylepcem bądź chustą trójkątną - w zależności od wielkości zranienia; 6) poszkodowanych z poważniejszymi uszkodzeniami należy natychmiast kierować do szpitala; 7) właściwa pomoc lekarska powinna być udzielona do 6-8 godzin od chwili zranienia. Poszkodowany, którego rany są zanieczyszczone ziemią lub kurzem powinien obowiązkowo otrzymać surowicę przeciw tężcową.
Krwotoki	1) upływ krwi z tętnic zatrzymuje się doraźnie poprzez:

	a) ucisk krwawiącego naczynia palcami, tętnice przyciska się do kości powyżej miejsca zranienia, a przy krwotokach z tętnicy szyjnej i skroniowej, poniżej miejsca zranienia, b) doraźnie zatrzymać krwawienie (uciskając palcami), posiadając apteczkę możemy położyć kilkakrotnie złożony opatrunek jałowej gazy i mocno zabandażować; 2) nasiąkniętego krwią opatrunku nie należy usuwać a jedynie okryć czystym nałożonym na wierzch. Należy pamiętać, że opaski uciskowe nakładane na kończyne powyżej miejsca zranienia grożą uszkodzeniem tkanek miękkich, naczyń krwionośnych i nerwów. Zaopatrzenie krwawiącej rany należy zawsze dokonywać w jednorazowych rękawiczkach ochronnych. 3) w razie krwawienia z nosa należy przyjąć pozycję siedzącą z głową pochyloną do przodu, skrzydełka nosa delikatnie ścisnąć dwoma palcami przez okres minimum 10 minut. Poszkodowany powinien oddychać ustami. Na kark i czoło przyłożyć zimny okład; 4) jeżeli krwotok z nosa jest silny, nie ustępuje po wykonaniu wymienionych czynności (trwa dłużej niż 15 – 20 minut) lub doszło do urazu głowy, szyi albo gdy występują zaburzenia świadomości, należy wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112
Urazy kręgosłupa	a) jeżeli poszkodowany jest przytomny, ale istnieje podejrzenie urazu kręgosłupa nie należy go ruszać, b) należy pozostawić poszkodowanego w pozycji zastanej, unikać przenoszenia poszkodowanego, c) jeżeli zajdzie konieczność przeniesienia poszkodowanego, można to zrobić tylko przy użyciu noszy lub szerokiej deski, nie zmieniając płaszczyzny poszkodowanego w czasie przenoszenia, d) należy wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112.
Złamania	a) należy unieruchomić kończynę, b) złamaną rękę należy podwiesić na chuście lub bandażu, c) złamaną nogę należy położyć na deseczce i unieruchomić bandażem, d) złamaną nogę należy ustabilizować, mocując ją do zdrowej nogi za pomocą bandaża, e) jeśli załamanie jest otwarte, ranę należy opatrzyć za pomocą jałowego opatrunku z gazy; należy pamiętać, aby nie wciskać do środka odłamków kostnych, f) wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112
Zwichnięcia	a) przyłożyć zimny okład na zwichnięty staw (np.: używając altacetu), b) unieruchomić staw za pomocą szyny i opaski, c) przetransportować chorego do lekarza (przy zwichnięciach stawów kolanowego, biodrowego, czy skokowego – w pozycji leżącej).
Oparzenia	1) jeśli zajdzie taka potrzeba, należy wezwać, dzwoniąc pod numer alarmowy 998 lub 112;

	2) należy przerwać kontakt z czynnikiem parzącym; 3) należy ochładzać oparzoną część ciała czystą wodą do 20 minut; 4) należy zabezpieczyć oparzoną część ciała jałowym opatrunkiem; 5) jeśli oparzona jest ręka, zdejmij biżuterię – zanim narastający obrzęk to uniemożliwi; 6) w przypadku oparzeń chemicznych natychmiast usunąć zanieczyszczone ubranie (przed rozpoczęciem polewania wodą); 7) jeśli ubranie jest wtopione w ciało, to nie należy go zrywać, tylko wyciąć ubranie wokół rany; 8) jeśli oparzenie jest rozległe, należy wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112.
Porażenie prądem	a) należy natychmiast odłączyć źródło prądu (odłączyć bezpieczniki/korki, wyjąć z gniazdka wtyczkę urządzenia elektrycznego, które spowodowało porażenie, absolutnie nie dotykać uszkodzonego przed odłączeniem źródła prądu, b) osoba udzielająca pierwszej pomocy musi zabezpieczyć siebie przed porażeniem przy użyciu np.: drewnianego kija, gumowych rękawic, c) należy sprawdzić stan uszkodzonego, d) w zależności od stanu porażonego zastosować odpowiednie czynności ratownicze: – przy zatrzymaniu oddechu – należy przystąpić do resuscytacji, – przy zatrzymaniu czynności serca – należy przystąpić do masażu serca, e) jeśli uszkodzony jest nieprzytomny, ale oddycha prawidłowo, ułóż go w pozycji bocznej, f) należy założyć opatrunek na oparzone miejsce, g) należy wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112, h) należy pozostać z uszkodzonym do czasu przybycia zespołu ratownictwa medycznego.
Zatrucia chemiczne	1) przy zatruciach drogą oddechową: a) uszkodzonego wynieść go na świeże powietrze, b) rozluźnić wszystkie uciskające części ubioru, c) zdjąć odzież, gdy istnieje podejrzenie, że mogła ona ulec zanieczyszczeniu środkami trującymi, d) zapewnić bezwzględny spokój, e) zapewnić uszkodzowanemu warunki umożliwiające ochronę przed utratą ciepła, f) w przypadku braku akcji serca i oddychania (bezwzględnie pamiętać o skontrolowaniu drożności dróg oddechowych) rozpocząć sztuczne oddychanie i masaż serca; 2) przy zatruciach drogą pokarmową: a) wezwać zespół ratownictwa medycznego
Padaczka	a) zabezpieczyć głowę uszkodzonego przed urazem poprzez podłożenie własnych rąk lub innego miękkiego przedmiotu pod głowę np.: koca, kurtki, b) nie wolno usztywniać, przytrzymywać uszkodzonego

	należy czekać, aż ustaną drgawki, po czym najczęściej poszkodowany zasypia na krótką chwilę, c) należy kontrolować oddech, d) ułożyć poszkodowanego w pozycji bocznej bezpiecznej (przeciwwskazaniem jest uraz kręgosłupa), nie pozostawiać poszkodowanego bez opieki.
Zawał mięśnia sercowego	a) jeżeli u danej osoby zostaną zaobserwowane objawy zawału serca, należy natychmiast udzielić jej pierwszej pomocy – ważne jest przy tym zachowanie własnego bezpieczeństwa, b) osobę poszkodowaną należy poprosić o przyjęcie pozycji półsiedzącej – z oparciem pleców i stabilne podłoże, c) dodatkowo można rozluźnić jej ubranie i otworzyć okno, d) nie można podawać niczego do picia i jedzenia e) konieczne jest pozostanie z poszkodowanym do momentu, aż opiekę przejmie zespół ratownictwa medycznego, f) podjąć działania, które poszkodowanego uspokoją i nie spowodują dodatkowego stresu, h) wezwać zespół ratownictwa medycznego, dzwoniąc pod numer alarmowy 999 lub 112, i) prowadzić stałą obserwację poszkodowanego, a w razie potrzeby rozpocząć masaż serca; 5) pierwsza pomoc, gdy osoba z zawałem serca nie oddycha, polega na przeprowadzeniu resuscytacji krążeniowo-oddechowej (RKO).

Opracowała: Anna Szydlik, pielęgniarka

dn. 14.10.2022 r.